

ANNA SZUDRA-BARSZCZ
AGNIESZKA AMILKIEWICZ-MAREK

PROMENTORS – PROMOTING MENTORS' WORK IN EDUCATION. ANALIZA ZAŁOŻEŃ ORAZ EFEKTÓW PROJEKTU

Tekst ma na celu analizę założeń wspólnotowego modelu mentoringu nauczycielskiego w świetle teorii i praktyki oraz najważniejszych efektów projektu *Promoting Mentors' Work in Education*, ukierunkowanego na poprawę jakości kształcenia nauczycieli w Izraelu poprzez zbudowanie skutecznego i trwałego systemu mentoringu opartego na najlepszych praktykach UE. Potrzeba działań w tym zakresie wynika z trudnej sytuacji na rynku pracy i w środowisku nauczycieli izraelskich, spośród których aż 40% rezygnuje z pracy po pierwszych dwóch latach od jej rozpoczęcia.

Główne zadanie projektu jest realizowane od 2020 roku w oparciu o wybrane koncepcje mentoringu, które nauczyciele akademicy z Izraela poznają na drodze współpracy naukowej oraz wymiany doświadczeń z partnerami z uczelni europejskich. Stronę polską reprezentuje dwunastoosobowy zespół pracowników Instytutu Pedagogiki KUL pod kierownictwem merytorycznym dr hab. Ewy Domagały-Zyśk, prof. KUL. W ramach kolejnego etapu prac międzynarodowego zespołu badaczy w dniach 9-12 maja 2022 roku Instytut Pedagogiki KUL gościł czterdziestu przedstawicieli środowisk akademickich z Izraela oraz dwoje z Wielkiej Brytanii.

Spotkanie ukierunkowane było na bliższe zapoznanie partnerów projektu ze wspólnotowym modelem mentoringu prezentowanym przez polski zespół. Istotą tego modelu jest budowanie więzi między początkującym nauczycielem a starszym stażem opiekunem zawodowym. To rodzaj relacji, która mając charakter nie tylko profesjonalny, lecz przede wszystkim personalny, sprzyja

Dr ANNA SZUDRA-BARSZCZ – Katedra Pedagogiki Ogólnej, Instytut Pedagogiki, Wydział Nauk Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; adres do korespondencji: Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: szudra@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0894-2153>.

Mgr AGNIESZKA AMILKIEWICZ-MAREK – Katedra Pedagogiki Specjalnej, Instytut Pedagogiki, Wydział Nauk Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; adres do korespondencji: Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8190-9010>.

adaptacji w nowym miejscu pracy oraz stanowi istotne wsparcie w procesie rozwoju zawodowego. Doświadczenie relacyjności osoby jest kluczowe dla zrozumienia filozoficznych podstaw wspólnotowego ujęcia mentoringu (Spaemann, 2001). W tej koncepcji każda relacja wychowawcza, zatem również relacja mentora i mentee ma charakter dialogiczny. Jej tkanką jest zaś wspólne dążenie do prawdy. Nie chodzi tu ani o kształtowanie prawdy według własnego pomysłu, ani poddawanie jej partykularnym celom, lecz o odpowiedź na pytania: jak jest (poznanie rzeczywistości) i jak być powinno (określenie norm odpowiadających naturze tej rzeczywistości). W procesie tym obie strony relacji zarazem uczą się i są nauczone (Szudra-Barszcz, 2009). W tej perspektywie dialog z drugim człowiekiem to nie tylko wspólne z nim poszukiwanie prawdy, ale również jej przekazywanie. Doświadczamy czegoś, by o tym świadczyć. Poznajemy prawdę, by ją przekazywać. Prawda nigdy nie jest czyjaś. Jej obiektywny charakter potwierdzamy często w zwykłej rozmowie, np. mówiąc coś oczekujemy, że odbiorca potwierdzi komunikowany stan rzeczy. Często prowokujemy tę afirmację odpowiednimi zwrotami: *isn't it?*, *n'est pas?*, *nich wahr?*, nieprawdaż? W konsekwencji wyrażamy spontaniczne przekonanie, że jeśli coś jest prawdziwe, to jest takie dla każdego podmiotu poznającego. W ten sposób, choć w wielkim skrócie, można ująć istotę personalistycznej koncepcji wychowania, jak też wtórnej wobec niej wspólnotowej koncepcji mentoringu (Szudra-Barszcz, 2022).

Wskazane wyżej pytania odnoszą się nie tylko do prawdy przedmiotowej, lecz także podmiotowej. Zarówno osoba mentora, jak i mentee poza pytaniami profesjonalnymi: Jak pracować? Jak być bardziej wydajnym? Jak budować zespół? itp., musi sobie stale zadawać pytania typu: Kim jestem i kim powinienem być jako człowiek? Co jest istotą człowieczeństwa? Co i dlaczego mogę w sobie zmienić? Z tymi pytaniami z kolei łączą się inne, m.in.: Kim jest drugi człowiek? Na czym polega sens życia? Co jest źródłem relacji międzyosobowych? Od odpowiedzi na te pytania zależy jakość relacji mentorskiej, jak również charakter i jakość relacji wychowawczej, którą nauczyciel (również dzięki tej relacji!) nawiązuje z uczniami w procesie ich kształcenia i wychowania (Kornas-Biela, 2021).

Szukanie odpowiedzi na powyższe pytania stanowiło tło szeregu spotkań, warsztatów i wizyt studyjnych w lubelskich szkołach, podczas których naukowcy z Izraela i Wielkiej Brytanii mieli możliwość dyskutować i wymieniać się doświadczeniami z pracownikami naukowymi, studentami kierunków pedagogicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz nauczycielami o różnym stażu pracy i specjalności. Punktem kulminacyjnym wydarzeń była konferencja

dająca możliwość prezentacji zrealizowanych dotychczas przez uczestników projektu badań naukowych oraz dokonań naukowców izraelskich w zakresie wdrażania nowych rozwiązań w procesie wchodzenia i utrzymywania na rynku pracy nowych nauczycieli.

Pierwszy dzień prac projektowych otworzyły wykłady wprowadzające we wspólnotowy model mentoringu. Książd profesor Marian Nowak, kierownik Katedry Pedagogiki Ogólnej KUL, zarysował antropologiczno-etyczne podstawy oraz współczesne wyzwania kształcenia nauczycieli. W swoim wystąpieniu określił szerszy horyzont filozoficzny i pedagogiczny przedmiotowej koncepcji. Dotychczas bowiem partnerzy zagraniczni byli zapoznawani z jej praktycznymi implikacjami, które esencjonalnie prezentowano podczas wcześniejszych spotkań projektowych. W kolejnym wykładzie dr hab. Dorota Kornas-Biela, prof. KUL, dokonała przeglądu polskiej literatury ostatniej dekady dotyczącej mentoringu nauczycielskiego w różnych jego aspektach. Merytoryczne wprowadzenie w polski system wspierania młodych nauczycieli znalazło swoje przedłużenie w pracy grupowej. Uczestnicy projektu losowo zostali przyporządkowani do jednej z czterech grup warsztatowych prowadzonych przez pracowników naukowo-dydaktycznych KUL, nauczycieli szkół na stałe współpracujących z Instytutem Pedagogiki KUL oraz studentów kierunków pedagogicznych. Tematy dyskusji dotyczyły: personalnej i profesjonalnej strony mentoringu nauczycieli (grupa 1 prowadzona przez dr Klaudię Martynowską oraz dr Izabelę Olszak), praktyk nauczycielskich (grupa 2 prowadzona przez dr Ewelinę Świdrak), wymiany doświadczeń nauczycieli i studentów dotyczących mentoringu w szkole i na uniwersytecie (grupa 3 prowadzona przez dr Martę Buk-Cegiełkę oraz dr Annę Badorę) oraz mentoringu w doświadczeniu nauczycieli (grupa 4 prowadzona przez Aleksandrę Bielę-Wołońciej).

Pierwszy panel warsztatowy dał okazję do szukania punktów stycznych w zakresie doświadczeń międzynarodowych dotyczących przygotowania nauczycieli do pracy z uczniami z SPE (Specjalnymi Potrzebami Edukacyjnymi). Pracę grupy rozpoczęły ćwiczenia *icebreaker*¹, a zamknęły zadania obrazujące metodę pracy z dziećmi w kontekście nauczania języka angielskiego. Jako ekspert głos zabarała mgr Anna Zielińska – doradca metodyczny z LSCDN (Lubelskiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli). Podczas wystąpienia

¹ *Icebreaker* (ang.) – lodołamacz; technika stosowana najczęściej na początku zajęć w grupie, której członkowie zazwyczaj się nie znają podczas tradycyjnych spotkań i zajęć online. Za pomocą pytań i szukania odpowiedzi na nie stwarza się okazje do konwersacji między uczestnikami. Technika ta pomaga przełamać „pierwsze lody” pomiędzy uczestnikami w grupie oraz między uczestnikami a nauczycielem/moderatorem/trenerem, <https://methopedia.eu/pl/posts/icebreaker/icebreaker/> [dostęp: 24.07.2022].

przedstawiła rolę metodyka jako mentora, który sam stale się rozwija, ucząc dzieci i wspierając innych nauczycieli. Prelegentka zwróciła szczególną uwagę na samorządowe formy wsparcia nauczycieli oraz ich przygotowanie do oceniania uczniów z różnymi potrzebami edukacyjno-rozwojowymi. Elementem łączącym doświadczenia polskie i izraelskie okazało się ocenianie kształtujące, którego praktyczne zastosowanie goście mogli poznać kolejnego dnia podczas wizyty studyjnej w SP nr 18.

Szczególnie ożywione dyskusje miały miejsce w trakcie prac grupy drugiej i trzeciej. Warsztat poświęcony praktykom studenckim współprowadziło sześć studentek ostatnich lat kierunków pedagogicznych KUL. Po krótkiej prezentacji polskiego systemu praktyk nauczycielskich, prowadzące starały się wypunktować mocne i słabe strony praktyk wynikające z jakości wsparcia ze strony mentora. Ten element warsztatu spotkał się z niezwykle żywymi reakcjami nauczycieli akademickich z Izraela, którzy nie tylko dopytywali o szereg kwestii szczegółowych, lecz także dzielili się własnym doświadczeniem, a nawet szukali rozwiązań dla definiowanych problemów. W pewnym momencie warsztat przybrał charakter profesjonalnego wsparcia studentek wkraczających na ścieżkę własnego rozwoju zawodowego.

Ciekawa dyskusja miała również miejsce w trakcie prac grupy trzeciej, którą współprowadziło dwoje nauczycieli Szkoły Podstawowej w Garbowie: Lucyna Żak – wicedyrektor i ks. Mateusz Wójcik – nauczyciel religii oraz Katarzyna Mazur-Saczuk – wicedyrektor Zespołu Szkół nr 12 w Lublinie. W trakcie warsztatu uczestnicy z Izraela postawili dwa pytania, które nadały kierunek wymianie myśli: Jak w strukturach formalnych (w polskim prawie oświatowym) funkcjonuje osoba mentora? (1) oraz: W jaki sposób relacja (profesjonalna i personalna) pomiędzy mentorem a początkującym nauczycielem wpływa na rozwój zawodowy i osobisty drugiego z nich? (2). Szczególną uwagę słuchaczy skupił drugi problem. Uwidocznili się on głównie w wypowiedziach księdza opisującego udział i podkreślającego znaczenie personalnego wsparcia opiekuna stażu w procesie uzyskiwania stopnia awansu zawodowego (nauczyciel mianowany). Pewne zaskoczenie wśród słuchaczy wzbudziła informacja, że mimo istotnego wsparcia, które młodzi nauczyciele w Polsce otrzymują od swoich bardziej doświadczonych kolegów (opiekunów staży), czyli *de facto* mentorów, w profesjonalnej nomenklaturze do tej pory nie używa się tego terminu. Prace warsztatowe zakończyła rozmowa na temat efektów Seminarium Wymiany Doświadczeń, które nieprzerwanie od 2009 roku realizuje Katedra dydaktyki, edukacji szkolnej i pedeutologii KUL (Borowska, Buk-Cegiełka, 2016).

Grupę czwartą tworzyli pedagodzy na różnych etapach drogi zawodowej. Byli to: Dominika Żółtańska (licencjat pedagogiki, studentka I roku II stopnia pedagogiki specjalnej), Agnieszka Bator (metodyk nauczania języków obcych w SP „Skrzydła” w Lublinie) oraz Janusz Woźniak (doradca metodyczny edukacji wczesnoszkolnej z LSCDN i nauczyciel w SP nr 18 w Lublinie). Dyskusje w ramach tej grupy toczyły się wokół osobistych doświadczeń opartych na realizacji obowiązków wpisanych w zadania metodyka, a także oczekiwań młodych pedagogów wobec tych nauczycieli. Dobry dostęp do metodyków działających w danej placówce jest wsparciem, które cenią sobie młodzi nauczyciele, co wybrzmiewało jeszcze później podczas kularowych dyskusji. Warto zauważyć, że w przypadku placówek niepublicznych zadania metodyka regulują przepisy wewnętrzne, natomiast w przypadku publicznych placówek doskonalenia nauczycieli obowiązkowe zadania doradcy metodycznego określa § 24. 1. Rozporządzenia MEN z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. z 2018 r. poz. 996, z późn. zm.).

Bezpośrednio po warsztatach uczestnicy spotkania wysłuchali koncertu w wykonaniu drugoklasistów ze SP nr 18 w Lublinie. Przy akompaniamencie instrumentów perkusyjnych dzieci zaprezentowały kilka utworów na flażoletach, co wywołało poruszenie u słuchaczy. Okazało się, że niektóre melodie są dobrze znane w Izraelu. Po koncercie nauczyciel, mgr Janusz Woźniak, scharakteryzował instrument², przedstawił możliwości jego wykorzystania podczas pracy z uczniami i zaprosił na zajęcia praktyczne podczas wizyty studyjnej w swojej szkole. W tym czasie opiekę nad uczniami przejęli studenci Pedagogiki Specjalnej (PS). Uczniowie podzieleni na małe grupy, pod okiem swoich opiekunów, mieli za zadanie odnaleźć wskazane punkty na terenie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a w nich wykonać zadania pozwalające na poznanie patrona uczelni i z nim związane pamiątki – „ślady jego obecności”. Przygotowanie i realizacja gry terenowej *Spacer śladami Jana Pawła II* były jednym z zadań w ramach ćwiczeń prowadzonych przez mgr Agnieszkę Amilkiewicz-Marek, która wykorzystywała elementy mentoringu podczas zajęć ze studentami II i III roku pedagogiki specjalnej³.

² W Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 lutego 2017 roku (poz. 356) ukazało się Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 roku, na mocy którego flażolet został wpisany do podstawy programowej w ciągu całego procesu kształcenia w szkole podstawowej. Materiał charakteryzujący flażolet (flecik polski) udostępnił Wojciech Wietrzyński – <https://youtu.be/62IpB8wScFc>.

³ W działaniu tym realizowany był jeszcze jeden cel, tj. uczenie się przez doświadczenie. Z jednej strony dzieci poznawały osobę Jana Pawła II, z drugiej strony studenci po raz pierwszy mieli tak bezpośredni kontakt z uczniami, stając się dla nich przewodnikiem po nieznanym im miejscu i opiekunem

W przerwie między pracami zespołu projektowego, goście z zagranicy zwiedzili Muzeum Uniwersyteckie. Pierwszy dzień obrad zakończyło spotkanie poświęcone możliwościom wykorzystania fotografii w samorozwoju (Raniszewska, 2016, 2017) nauczycieli oraz w przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu. Warsztat prowadzony przez mgr Różę Otrębę i dr Klaudię Martynowską miał charakter plenerowy.

Kolejny dzień poświęcony był wizytom w lubelskich placówkach oświatowych. Przed wyjściem do instytucji przybliżone zostało zagadnienie edukacji włączającej (zob. Chrzanowska, Szumski, 2019), które w wykładzie pt. *Wprowadzenie do polskiego systemu edukacji włączającej* zaprezentowała dr hab. Ewa Domagała-Zyśk, prof. KUL. Miejsca docelowe goście wybrali spośród listy przygotowanej przez zespół lubelski jeszcze przed przyjazdem do Polski. Były to: Szkoła Podstawowa nr 6, Szkoła Podstawowa nr 18, Szkoła Podstawowa nr 21, Szkoła Specjalna nr 26, Zespół Szkół nr 13 (w nim Szkoła Podstawowa nr 58), Niepubliczna Szkoła Podstawowa „Skrzydła” oraz Przedszkole Katolickie im. Św. Franciszka z Asyżu.

Wizyty miały charakter studyjny i odbywały się według ustalonego planu, którego realizacja wymagała niekiedy indywidualnych modyfikacji ze względu na specyfikę placówki. Tak było m.in. w przypadku szkoły nr 26 (filia dla dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera), którą zwiedzano w małych podgrupach. Podczas każdego spotkania goście mieli okazję poznać misję instytucji, koncepcję pracy oraz założenia programu wychowawczo-profilaktycznego, spotkać się z przedstawicielami kadry i uczniów, jak też uczestniczyć w lekcjach lub prezentacjach osiągnięć dzieci oraz efektów pracy nauczycieli.

Doświadczenia mentoringowe zazwyczaj były prezentowane przez dyrektora placówki, który przedstawiał formy wsparcia oferowane nauczycielom rozpoczynającym pracę w danym miejscu⁴. W każdym z prezentowanych

zapewniającym wsparcie podczas rozwiązywania zadań i szukania właściwych miejsc. Studenci współuczestnicząc razem z dziećmi w grze, którą *de facto* przygotowała inna grupa, mieli okazję zdobyć kolejne pedagogiczne doświadczenie, ale też zaobserwować u siebie obszary, nad którymi muszą popracować. Mentoring, tworząc przestrzeń do uczenia się poprzez działanie, nie jest czymś nowym. Ten tzw. Model Uczenia się przez Doświadczenie (Experiential Learning Model) jest ugruntowany w teorii Jeana Piageta, Kurta Lewina, Williama Jamesa, Carla Gustava Junga czy Johna Deweya. Opisane przez nich mechanizmy, zdaniem Davida A. Kolba, może człowiek rozwijać w trakcie całego życia i podczas różnych aktywności związanych z uczeniem się (Beata Ryżak, <https://humanly.pl/cykl-kolba/>). Być może to argument, który pozwoli zauważyć wartość zadań, jakie będą inspirowały studentów do praktycznego działania nawet jeśli na początku realizacja tych zadań będzie niełatwym wyzwaniem.

⁴ Jedno ze spotkań zostało przywołane przez TVP Lublin: <https://lublin.tvp.pl/60094721/10-maja-2022-g-1630>.

modeli nauczyciel z większym stażem formalnie staje się wsparciem dla nauczycieli mniej doświadczonych zawodowo czy należących do osób dopiero poznających nowe miejsce pracy. W przypadku wizytowanych instytucji można mówić też o wsparciu definiowanym jako nieformalne, które jest udzielane przez dyrekcję, innych nauczycieli, a nawet instytucje zewnętrzne. W tej tematyce głos zabierali najczęściej sami nauczyciele. Podkreślali oni znaczenie „polityki otwartych drzwi” do dyrektora czy nieformalnych rozmów w tzw. „międzyczasie”, czyli zawsze, kiedy jest taka potrzeba. Praca z uczniem wymaga bowiem niekiedy gotowych rozwiązań, których dostarczają starsi stażem nauczyciele. Niejednokrotnie stają się oni źródłem wsparcia emocjonalnego, bardzo potrzebnego w chwilach frustracji wywołanych porażką pedagogiczną. Potwierdzeniem opisywanych przez nauczycieli doświadczeń są badania przeprowadzone w ramach wcześniejszych prac projektowych przez dr Annę Badorę i dr Ewelinę Świdrak, które przeanalizowały przygotowanie zawodowe przyszłych nauczycieli w Polsce podczas obowiązkowych praktyk i innych zajęć. W oczach studentów mentorzy najczęściej są postrzegani jako mistrzowie, czyli osoby, które mają bogate doświadczenie, często udzielają wskazówek, są życzliwe i wspierające oraz stale się rozwijają (termin „mistrz” został użyty na określenie mentora kilkakrotnie w przeprowadzonych badaniach). Badania pokazują również, że cechami i wartościami, które wyróżniają mistrzów od innych typów mentorów są: nawiązywanie relacji pomocy i opieki, pomoc uczniom w trudnych sytuacjach, przekazywanie wartości osobistych, moralnych i życiowych, a także dostrzeganie sensu i celu własnych działań (Świdrak, Badora, 2021).

Przykłady „dobrych praktyk” w zakresie mentoringu to kolejny element wymiany doświadczeń. Goście mieli okazję poznać ich specyfikę i sposób realizowania w szkołach z tradycją, jak też w szkołach, które dopiero pracują na swój wizerunek i opinię w środowisku. Uczestnicy spotkań zostali zapoznani m.in. ze specyfiką mentoringu w instytucji, która została przekształcona z gimnazjum w szkołę podstawową. Poznali szkołę, która specjalizuje się w pracy z dziećmi ze spektrum autyzmu. Mieli okazję zwiedzić i poznać funkcjonowanie szkoły, która buduje swój wizerunek od podstaw, mając jednak na starcie opinię najbardziej nowoczesnej szkoły w mieście a nawet w regionie. Goście odwiedzili również dwie placówki niepubliczne. Szkołę podstawową, która mimo że nie posiada profilu krawieckiego w swojej ofercie proponuje uczniom naukę szycia na maszynie oraz przedszkole katolickie, prowadzone przez siostry bezhabitowe ze Zgromadzenia Sióstr Służek NMP Niepokalanej.

Duże ożywienie w każdym z wizytowanych miejsc towarzyszyło w trakcie zadawania pytań nauczycielom i uczniom. Odpowiedzi na nie każdorazowo konfrontowano z doświadczeniami izraelskimi. Odwiedziny w placówkach były również czasem poznawania infrastruktury, planów inwestycyjnych oraz dostosowań architektonicznych i dydaktyczno-metodycznych, które zostały zrealizowane i są jeszcze w planach z uwagi na obecność w tych miejscach dzieci lub uczniów z różnymi potrzebami edukacyjnymi czy rozwojowymi. Wyjątkowym zainteresowaniem cieszyły się sytuacje, w których prezentowano umiejętności i własne wytwory uczniów czy przedszkolaków.

Podsumowanie wizyt studyjnych miało miejsce na uniwersytecie i było moderowane przez dr hab. Ewę Domagałę-Zyśk, prof. KUL. Towarzyszyło mu spotkanie z nauczycielkami SP nr 21 w Lublinie: mgr Agatą Prasał-Filipek – nauczycielem mianowanym i mgr Mariolą Mackiewicz – nauczycielem dyplomowanym, które zrelacjonowały przebieg wizyty studyjnej w ich szkole, ale również podzieliły się doświadczeniami z realizacji awansu zawodowego na różne stopnie z perspektywy opiekunów i nauczycieli realizujących staż. Poza tym jako prelegenci w tej części spotkania wystąpili przedstawiciele prywatnej szkoły języka niemieckiego „Dethloff Deutschschule” w Lublinie: mgr Tomasz Wziątek – dyrektor administracyjny i mgr Aleksandra Iwanek – nauczycielka, którzy podzieliли się refleksjami na temat mentoringu obecnego w ich placówce z perspektywy zwierzchnika i młodego nauczyciela.

Po zakończeniu prac projektowych część uczestników udała się do Państwowego Muzeum na Majdanku. Wizyta w tym miejscu, szczególnie dla gości z Izraela, wiązała się z bardzo mocnym doświadczeniem. Niektóre z tych osób dzieliły się historią własnych rodzin, których członkowie zostali zamordowani w Niemieckim Nazistowskim Obozie Koncentracyjnym i Zagłady na Majdanku⁵.

Kolejny dzień zdominowały dwa wydarzenia: międzynarodowa konferencja będąca okazją wymiany doświadczeń i osiągnięć naukowych w zakresie mentoringu nauczycielskiego oraz wycieczka do Kazimierza Dolnego. W prace nad konferencją zaangażowało się wielu pracowników Instytutu Pedagogiki KUL – nie tylko w logistykę, ale prezentując własne doświadczenia i wyniki badań na temat mentoringu realizowanego w ramach różnorodnych działań poszczególnych Katedr. W programie konferencji znajdowała się także przestrzeń dla gości z zagranicy.

⁵ Źródło pełnej nazwy Państwowego Muzeum na Majdanku pobrane z: <https://www.majdanek.eu/pl> [dostęp: 27.07.2022].

Dwa pierwsze wystąpienia przedstawicieli The Mofet Institute⁶ i Kibbutzim College of Education nakreśliły perspektywę Promentorów na projekt i jego ewaluację. W kolejnej prezentacji – badaczy z Talpilot Academic College – proces mentoringu został porównany do gobelinu, który „mówi bez słów, wystarczy na niego spojrzeć, by wiedzieć o co chodzi”. Następnie przedstawiciele Kaye Academic College of Education College z Izraela przedstawili koncepcję opartą na procesach motywacyjnych w relacji mentorskiej oraz mentoringu opartego na autonomii. Wyniki prowadzonych badań, rekomendacje i wnioski w zakresie mentoringu w pracy z nauczycielami oraz ich przygotowania do zawodu prezentowali również przedstawiciele z Levinsky Collage of Education, Beit Berl Collage. Kooperacja naukowców z kilku ośrodków była zauważalna w siódmej prezentacji, która zawierała wnioski z prowadzonych kursów mentorskich.

Oprócz wspomnianych wykładów programowych w ramach konferencji zaprezentowane zostały również teksty dotyczące awansu zawodowego nauczycieli w Polsce. Autorzy omawiali w nich specyfikę awansu zawodowego nauczycieli, procedury kwalifikacyjne na poszczególne jego stopnie oraz wskazywali ewaluację tego procesu na przestrzeni lat. Przedstawiono m.in. drogę awansu z perspektywy zwierzchnika (dyrektora poradni psychologiczno-pedagogicznej – dr Agnieszki Licy-Ćwikły), eksperta (eksperta MEN ds. awansu zawodowego nauczycieli – dr hab. Elżbiety Stoch) czy nauczyciela dyplomowanego, który przeszedł wszystkie stopnie awansu. Szczegółowy plan konferencji, tytuły wystąpień i afiliacje wszystkich prelegentów są dostępne pod wskazanym linkiem⁷.

Warto zaznaczyć, że konferencja, podobnie jak całe wydarzenie, miała charakter hybrydowy. Nad dostępnością online czuwała dr Aleksandra Borowicz.

Środowe popołudnie było czasem podsumowań i dyskusji również w mniej formalnych okolicznościach. Sprzyjała temu wycieczka do Kazimierza Dolnego i poznawanie tego wyjątkowego miejsca przez gości z zagranicy. Finał całego wydarzenia miał miejsce w czwartek. Wtedy też z zagranicznymi gośćmi, biorącymi udział w konferencji, spotkał się ks. prof. dr hab. Mirosław Kalinowski – rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II⁸.

⁶ Instytut Mofet jest ogólnokrajowym międzyuczelnianym ośrodkiem badań i rozwoju programów kształcenia nauczycieli i nauczania w kolegiach. Instytut stanowi unikalną strukturę zarówno w Izraelu, jak i na całym świecie, wspierając rozwój zawodowy edukatorów nauczycieli.

⁷ Link do plakatu z planem wystąpień podczas konferencji 11 maja 2021 r.: https://www.kul.pl/11-05-2022-r-konferencja-mentoring-in-teacher-training-agents-aspectsaspirations,art_99076.html [dostęp: 26.07.2022].

⁸ Link do fotorelacji ze spotkania przedstawicieli uczestników konferencji z rektorem KUL: https://www.kul.pl/spotkanie-rektora-kul-z-uczestnikami-konferencji-promentors,art_99131.html [dostęp: 26.07.2022].

Wymienione wydarzenia z pewnością pozostaną w pamięci uczestników, o czym promotorzy z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II byli zapewniani ostatniego dnia, jak również w podziękowaniach przekazanych drogą pisemną. Uczestnicy, którzy podzielili się swoją refleksją na blogu projektu (Promentors Blog) poza słowami podsumowania, postawili również tezy i pytania, które – szczególnie dla zespołu lubelskiego – otwierają nowe aspekty badań nad wspólnotowym modelem mentoringu. Warto w tym miejscu podnieść słowa Shadii Sbait oraz Ayelet Yariv (por. Sbait, 2022), które wskazały na dzielany przez mentora i mentee światopogląd jako fundament ich personalnej relacji. W tej perspektywie pojawiło się jednak pytanie o sytuację, w której brakuje takiej wspólnoty myślowej i aksjologicznej. Czy w takim przypadku w ogóle jest możliwa relacja inna niż tylko profesjonalna oraz na ile taka jej forma faktycznie sprzyja rozwojowi osobowemu i zawodowemu młodego nauczyciela.

W tym aspekcie warto zwrócić uwagę na rolę metodyków⁹, a więc osób, które poprzez swój bezpośredni kontakt z nauczycielami mają aktualną wiedzę na temat potrzeb absolwentów kierunków nauczycielskich rozpoczynających pracę zawodową. Wiedzy tej często brakuje uczelniom, dlatego stworzenie przestrzeni do poznania wczesnych doświadczeń zawodowych nauczycieli – często polegających na trudnych konfrontacjach tego, w co zostali wyposażeni podczas studiów z tym, czego potrzebowali podczas pierwszych zawodowych doświadczeń – jest okazją do poznania faktycznych potrzeb tych osób, a w konsekwencji może być inspiracją do tworzenia bardziej aktualnych ofert przez uczelnie kształcące nowych pedagogów. Mentoring, stosowany w pracy ze studentami, przynosi obopólne korzyści. Według D.J. Levinsona „mentor potrzebuje odbiorcy tak samo, jak uczeń potrzebuje mentora” (Levinson, 1978, s. 253; zob. Bakiera, 2016). Inspiruje ich do samodzielności w działaniu i myśleniu. Student mający okazję do samodzielności, przy poczuciu, że swoje pomysły ma z kim przedyskutować, a jeśli trzeba również zmodyfikować, sam uczy się być mentorem dla swoich uczniów w przyszłości. Z kolei nauczyciele akademicy, poznając refleksje swoich studentów, mogą się nimi zainspirować i w konsekwencji zmodyfikować styl swojej pracy, podnieść jakość oferowanego na swoich zajęciach kształcenia, dostosowując je do oczekiwań rynku i studentów. Zatem od momentu rozpoczęcia studiów i przez cały okres pracy zawodowej

⁹ W ramach opisywanych wydarzeń rolę metodyków można było poznać w odniesieniu do konkretnej placówki, co zwykle jest praktykowane w przedszkolach czy szkołach niepublicznych. Funkcja metodyka jest najczęściej powierzona osobie, która dba o poprawność merytoryczną w zakresie dydaktyki i wychowania. Bywa, że jest ona powierzana nauczycielowi albo osobie dyrektora ds. kształcenia.

pedagog może wchodzić zarówno w rolę mentee, jak też mentora. Ponieważ w zawód nauczyciela wpisana jest potrzeba stałego rozwoju, pedagog może uczestniczyć w różnych formach mentoringu. Polskie Stowarzyszenie Mentoringu uporządkowało formy mentoringu w cztery grupy: mentoring indywidualny, mentoring grupowy, e-mentoring i intermentoring. Przy czym intermentoring to taka forma, która pozwala na „międzypokoleniowy transfer wiedzy i doświadczenia odbywający się wewnątrz organizacji” i daje możliwość na tzw. „odwrócenie ról”, tj. podopieczny inspiruje swojego mentora do określonego działania (Polskie Stowarzyszenie Mentoringu, 2013, s. 8). Potwierdzeń tego można szukać zarówno na gruncie uczelnianym jak też w miejscach pracy pedagogów. Zorganizowanie majowych wydarzeń w takim właśnie kształcie pozwoliło zarówno organizatorom, jak też gościom zgłębić zagadnienie mentoringu w polskim systemie kształcenia, poczynając od czasu przedszkola i szkoły na studiowaniu i rozwoju zawodowym skończywszy.

Czynne zaangażowanie członków Koła Naukowego Studentów Pedagogiki, studentów pedagogiki specjalnej oraz kilku studentów innych kierunków (psychologii, prawa i filologii angielskiej) w przygotowanie spotkania, obsługę recepcji, działania praktyczne podczas tłumaczeń czy opieki nad dziećmi oraz aktywność w pracach warsztatowych, a jednocześnie poznawanie realiów kształcenia nauczycieli w Izraelu, było okazją do zdobywania nowych doświadczeń, poznawania różnych metod i form kształcenia. Wiedza oparta na autopsji innych w zakresie kształcenia i wychowywania oraz poznawanie systemu kształcenia nauczycieli w odmiennym kontekście kulturowym pozwoliły uchwycić wątki wspólne i dały pewne inspiracje dla polskiego kształcenia pedagogów. Obserwacje oraz wnioski, przywołane z doświadczeń izraelskich, mogą być wskazaniem, jakich błędów należy unikać a co traktować jako wyzwania dla polskiego systemu edukacji wielokulturowej. Zasadne w tym kontekście jest otwarcie się na pomysły zarówno młodych nauczycieli, jak też nauczycieli z bogatym doświadczeniem zawodowym i wspólna refleksja nad możliwością ich wykorzystania zarówno w skali mikro – tj. w konkretnej placówce, jak też makro – tak, by cel działań zespołu działającego w ramach projektu Promentors, prowadzący do zbudowania skutecznego i trwałego systemu mentoringu, został osiągnięty.

Próba uchwycenia najważniejszych wydarzeń z czterodniowego spotkania jest fotorelacja¹⁰.

¹⁰ Fotorelacja konferencji w skrócie: https://www.magisto.com/album/video/JT8_DVAOCFIuLNgHDmEwCX14?l=vsm&o=a&c=w [dostęp: 26.07.2022].

BIBLIOGRAFIA

- BAKIERA, L. (2016). Mentoring rozwojowy jako przykład komplementarności międzypokoleniowej. *E-mentor*, 5 (67), 4-13. DOI: 10.15219/em67.1268.
- BOROWSKA, B., BUK-CEGIELKA, M. (2016). Seminarium Wymiany Doświadczeń „Integralna edukacja – wybrane zagadnienia”. „Rozwijanie wielostronnej aktywności dzieci w wieku wczesnoszkolnym i przedszkolnym w procesie twórczego kształcenia językowego”. Lublin, 4 marca 2016 r. *Roczniki Pedagogiczne*, 4, 135-138.
- CHYZANOWSKA, I., SZUMSKI G. (red.) (2019). *Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole*. Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. https://www.frse.org.pl/brepo/panel_repo_files/2021/02/18/2tdjxg/edukacja-online.pdf [dostęp: 26.07.2022].
- KORNAS-BIELA, D. (2021). Mentoring in the process of education: the need for personalistic approach. W: M. Scharpf, A. Frey (red.), *Vom Individuum her denken. Berufs- und Bildungsberatung in Wissenschaft und Praxis* (s. 107-122). Bielefeld: wbv Media.
- LEVINSON, D. J. (1978). *The seasons of a man's life*. New York: Knopf.
- POLSKIE STOWARZYSZENIE MENTORINGU (2013). „*Mentoring w praktyce polskich przedsiębiorstw*”. *Analiza danych i dokumentów zastanych (desk-research)*. <https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/20190211162831u71jf.pdf> [dostęp: 27.07.2022].
- RANISZEWSKA, D. (2016). *Jeden obraz – wiele słów. Fotografia w rozwoju osobistym, terapii i pracy wychowawczej. Zapis podróży własnej*. Kraków: Znak.
- RANISZEWSKA, D. (2017). Fotografia w coachingu i rozwoju osobistym. *Coaching Review*, 1(9), 142-165. DOI: 10.7206/cr.2081-7029.53. https://journals.kozminski.edu.pl/system/files/Raniszevska_2017.pdf [dostęp: 27.07.2022].
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli na podstawie art. 188 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 996, z późn. zm.).
- SBAIT, S. (2022). *Being a Catholic in Lublin!!*. <https://promentors.org/being-a-catholic-in-lublin/> [dostęp: 27.07.2022].
- SPAEMANN, R. (2001). *Osoby. O różnicy między czymś a kimś*. Tłum. J. Merecki. Warszawa: Oficyna Naukowa.
- SZUDRA-BARSZCZ, A. (2009). *Dialogiczna etyka wychowawcza*. W: W. Chudy, *Pedagogia godności. Elementy etyki pedagogicznej* (s. 213-225). Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- SZUDRA-BARSZCZ, A. (2022). *Community mentoring. Benefits and Risks*. <https://promentors.org/community-mentoring-benefits-risks/> [dostęp: 23.07.2022].
- ŚWIDRAK, E., BADORA, A. (2021). Expected and implemented skills, knowledge and attitudes of mentors in the light of Stefan Kunowski's theory of integral development in the opinion of education students. *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio*, 4, 459-483.
- YARIV, A. (2022). *My Academic and Personal Exploration in Lublin*. <https://promentors.org/my-academic-and-personal-exploration-in-lublin/> [dostęp: 27.07.2022].

PROMENTORS – PROMOTING MENTORS' WORK IN EDUCATION.
ANALIZA ZAŁOŻEŃ ORAZ EFEKTÓW PROJEKTU

STRESZCZENIE

Promentors to projekt międzynarodowy. Jego uczestnicy szukają inspiracji do poprawy jakości kształcenia nauczycieli opierając się na założeniach różnych modeli mentoringu. W maju bieżącego roku polem ich poszukiwań stał się Lublin. W odpowiedzi na tę potrzebę zespół z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II zorganizował czterodniowe spotkanie, podczas którego zagraniczni goście, studenci, doradcy metodyczni z Lublina, dyrektorzy różnych placówek edukacyjnych (państwowych i niepublicznych) oraz nauczyciele mieli okazję wymienić się doświadczeniami i efektami swoich działań w zakresie mentoringu.

Słowa kluczowe: mentoring w pracy nauczyciela; Projekt Promentor; kształcenie nauczycieli; personalizizm w wychowaniu i nauczaniu.

PROMENTORS – PROMOTING MENTORS' WORK IN EDUCATION.
ANALYSIS OF PROJECT ASSUMPTIONS AND EFFECTS

SUMMARY

Promentors is an international project. Its participants look for inspiration to improve the quality of teacher education based on the principles of the various mentoring models. In May this year, the field of their research became Lublin. In response to this need, a team from the John Paul II Catholic University of Lublin organised a four-day meeting during which foreign guests, students, methodological advisors from Lublin, directors of various educational institutions (state and non-public) and teachers had the opportunity to exchange experiences and effects of their mentoring activities.

Keywords: mentoring in teacher work; Project Promentor; teacher education; personalism in education and teaching.